

Azərbaycan teatr və Akino salnaməsində e上帝 simalar var ki, onların adı xalqın yaddaşına yazılib. Onlar obraz yaratma-yıblar, həyatı göstəriblər. Belə sənətkarlardan biri xalqın dilində "qaynana", ruhunda isə təbəssüm, nostalji və ehtiram kimi yaşayan Nəsibə xanım Zeynalovadır. O, təkçə roller oynamadı, xalqı ilə nəfəs aldı, minlərlə ailənin əziz qonağına çevrildi.

1916-ci il aprelin 20-də Bakı şəhərində dünyaya göz açan Nəsibə xanım e上帝 bir dövrə böyüdü ki, teatr tamaşaları insanlar üçün bir teselli, bir ümidi idi. E上帝 bu ruhla da o, 60 ildən çox bir zaman ərzində Azərbaycan Dövlət Müsiqili Komediya Teatrinin səhnəsində çıxış edərək tamaşaçıların qəlbində özüne taxt qurdur.

Aktrisanın atası Kərbəlayı Cahangir Zeynalov Azərbaycan milli realist aktyor məktəbinin banilarından olub. Övladının da bu yolu davam etdirməsini arzulayan Cahangir Zeynalov balaca Nəsibəni sinəsinə basarkən, belkə de onun adının minlərlə insanın yaddaşına həkk olunacağını xəyal edirdi. 1918-ci ilin martında erməni daşnaklarının töretdiyi Kütləvi qırğını Bakını odalar bürüyəndə Cahangir Zeynalov ailəsini qorumaq üçün İrana getmək mecburiyyətində qalır. Vətənə qayıdarkən gəmidə yatalaq xəstəliyinə tutulan Cahangir vəfat edir. Balaca Nəsibə o zaman cəmi iki yaşında olur. Atasını tez itirədə, onun sənət yolunu ləyaqətlə, böyük zövqlə davam etdirdi.

Vaxt keçir, acılar yerini arzulara verirdi. Nəsibə xanım orta məktəb yaşlarından rəqsə məyil edir. Lirik, ritmik milli oyun havaları ona həm bədən, həm ruh əvəkliliyi qazandır. O, sənəti, səhnəni taleyin yazısı kimi qəbul edirdi. 1932-ci ildə rejissor Rza Təhmasibin dram dərnəyinə yazılması ilə onun üçün başqa bir dünyaya qapı açılır. Dərnəkde gənc Nəsibə aktyor kimi ilk addımlarını atr, səhnə ilə tanış olur. Səhnenin cazibəsi, tamaşaçı nəfəsi, alqış səsi artıq onu bu ecazkar aleme bağlayırdı. 1937-ci ildə peşəkar səhnə həyatına qədəm qoyur.

Gülişlə yoğrulan ömrün akordları

Bakı şəhərində fəaliyyət göstərən səyyar Kolxoz və Sovxozi Teatrında aktrisa kimi çalışmağa başlayır. Bu teatr 1934-cü ildən yalnız mövsümi fəaliyyət göstərədə, həmin illər Nəsibə xanım üçün həm təcrübə, həm də püxtələşmə dönəmi idi. Dağ kəndlərində, uzaq qəsəbələrdə, bəzən primitiv şəraitdə tamaşa göstərən sənətkarlar xalqın ürəyinə yol tapa bildirdilər. Nəsibə Zeynalova isə bu yolun

karları və pedagoqlarından aldığı dərslər, səhnə mədəniyyəti və aktyor texnikası onun sonrakı rollarında incə mimikalar, ritmik plastika və psixoloji dərinliklə parlardı. Tələbəlik ilərində oynadığı Şekspirin "Şıltaq qızın yumşalması"nda Katerina, Molyerin "Don Juan"nda Elvira, Şillərin "Mariya Stüart"nda

ustasına çevrilirdi. 1938-ci il aprelin 4-də yenice yaranan Azərbaycan Dövlət Müsiqili Komediya Teatrinin truppasına birinci dərcəlli aktrisa kimi qəbul olunur və bu onun tale yoluna çevrilir. Müsiqili komediya Azərbaycan xalqının ruhuna nə qədər doğma idisə, Nəsibə xanım da bu jannın tələblərinə o qədər uyğun idi.

1942-ci ildə Bakı Teatr Texnikumunu, daha sonra isə Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunu müsiqili komediya aktyoru ixtisası üzrə bitirir. Aleksandr Tuqanov, Məhərrəm Haşimov, Ağasadiq Gəraybəyli kimi dövrünün görkəmli sənə-

Yelizaveta rolları onun gələcək aktyorluq dünyasının zənginliyini və dramatik potensialını ortaya qoymuşdu. Nəsibə xanım klassik dramın ciddiliyini komediya jannı ilə müükəmməl birləşdirə bilən nadir sənətkarlardan idi.

Müsiqili Komediya Teatrı fəaliyyətini bəzən fasılərlə, bəzən isə Filarmoniyanın nezdində ansambl və qrup formasında davam etdirəndə də Nəsibə Zeynalova kollektivdən bir addım belə uzaqlaşmadı. O, teatrla nəfəs aldı, onun yaşadığı çetinlikləri də, şöhrəti günlərini də səhnədə paylaşıdı. Nəsibə xanımın repertuarı Azərbaycan klassik operettalarının ən

gözəl inciləri ilə zəngin idi. Üzeyir bəy Hacıbəylinin "Arşın mal alan"nda Cahan xala, "Məşədi İbad"da Sənəm, "Ər və arvad"da Gülpəri, Zülfüqar bəy Hacıbəylinin "Əlli yaşında cavan" operettasında Melək xanım və Kəlek xanım rollarında yaradıldığı obrazlar əsl teatr məktəbidir. Bu rollar aktrisanın xalqın dənişq dilinə, gündəlik həyatına, ailə münasibətlərinə, qadın psixologiyasına dərinlənə bələd olduğunu göstərirdi. Onun replikalari sadəcə güllüş doğurmur, düşündürdü. Tərcümə əsərlərindeki yaradıldığı obrazlar isə onun aktyorluq diapazonunun sərhədsiz olduğunu sübut edirdi. Kabato və Barbale ("Keto və Kote"), Ziralidina ("İki ağanın bir nökəri"), Ziver xanım ("Məhəbbət gülü"), Alma ("Şirin arzular"), Qesiya ("Tiflis nəğması"), Gülbədam ("Qız anası") kimi obrazlarda o, müxtəlif qadın tiplərini milli səhnəyə uyğunlaşdırır, Azərbaycan tamaşaçısının ruhuna yaxın bir formada ifa edirdi. O, insan psixologiyasını, qadın xarakterini, ailə münasibətlərini ele ustalıqla təqdim edirdi ki, səhnə ilə real həyat arasındakı sərhəd silinirdi. "Qaynana" obrazı ilə artıq Nəsibə xanım bir neçə nəslin yaddaşına həkk olunub. Güllüş doğuran, lakin hər kəlməsində sosial mesaj daşıyan bu obraz aktyor ustalı-

ğının zirvəsi olub. Gülüşlə tənqid etməyi, maarifləndirməyi bacaran sənətkar komediya janının incəliklərinə çox yaxşı bələd idi.

Nəsibə xanımın fəaliyyəti dövlət tərəfindən yüksək qiymətləndirilib, səysiz-hesabsız mükafatlara layiq görülüb.

"Azərbaycan SSR Əməkdar artisti" (24 may 1960), "Azərbaycan SSR xalq artisti" (21 oktyabr 1967)

"Azərbaycan SSR Dövlət mükafatı" (1974) və "Şərəf nişanı" ordeni (9 iyun 1959), "Qırımızı Əmək Bayrağı" ordeni (2 iyl 1971), "Oktyabr inqilabı" ordeni (23 mart 1976), "Xalqlar Dostluğu" ordeni (22 avqust 1986), "Əmək veterani" medalı (30 oktyabr 1978) onun sənətinə verilən ali mükafatlardır.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərdi təqaüdü (11 iyun 2002), Azərbaycan Teatr Xadimləri İttifaqının "Teatr xadimi" qızıl medali (10 mart 2004) onun sənətinə verilən ali mükafatlardır. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərdi təqaüdü (11 iyun 2002), Azərbaycan Teatr Xadimləri İttifaqının "Teatr xadimi" qızıl medali (10 mart 2004) onun sənətinə verilən ali mükafatlardır.

Bu mükafatlar arasında "Şöhrət" ordeni Nəsibə xanımın sənətinə verilmiş yüksək dəyərin göstəricisidir. Bu mükafatı ümummilli lider Heydər Əliyev aktrisaya şəxsən təqdim etmişdi. Təqdimat mərasimində Heydər Əliyev sənətkarın illərlə səhnədə göstərdiyi fədakarlığı, xalq tərəfindən sevilmesini və milli mədəniyyətə verdiyi əvezsiz töhfələri dərin hörmətlə vurğulamışdır.

Azərbaycan teatrinin görkəmli nümayəndəsi 10 mart 2004-cü il tarixində vəfat etmişdir. Lakin onun adı, sənəti xalqın qəlbindən heç bir zaman silinmir. Büyük sənətkarın məzarı Fəxri Xiyabandadır.

Bu gün Nəsibə xanım Zeynalovanın anadan olmasından 109 il ötür. Amma sənətkarın yaradıldığı obrazlar, insanlara bəxş etdiyi güllüş əbədiyyət qazanıb. Onun oynadığı rollar teatrin, xalq ruhunun bir parçasıdır. Əsl sənətkar ölmür, onun yaradıqları yaşadıqca, özü də yaşayır.

Ləman TƏHMƏZ,
"Respublika".